

варів;

- схеми користування митними пільгами, які мають неприбуткові організації (товариства інвалідів, ветеранів), для провезення товарів, що йдуть не за призначенням;
- використання технопарків, що мають пільги в разі виконання наукових розробок, для нецільових операцій.

Таким чином, наслідками зростання заборгованості відшкодування ПДВ із бюджету є обмеження ресурсів експортерів, в наслідок чого можливе зменшення обсягів зовнішньої торгівлі, а також виникнення умов для зловживань і корупції, тому що процес відшкодування ПДВ набуває вибіркового характеру, що посилює нерівність платників податків.

Саме тому, враховуючи європейський досвід у питанні відшкодування податку на додану вартість платникам податків та з метою удосконалення відшкодування ПДВ в Україні необхідно:

З метою забезпечення прозорості здійснення операцій за ПДВ:

- удосконалити механізм справляння ПДВ підприємствами, які застосовують спеціальний режим обкладення податком на додану вартість шляхом включення надходжень з ПДВ та асигнувань на здійснення цільових видатків за рахунок цих надходжень до доходної і видаткової частин державного бюджету;
- розглянути можливість планування асигнувань на відшкодування податку на додану вартість у видатковій частині Державного бюджету України.

Необхідно, також, чітко розподілити контрольні повноваження за відшкодуванням податку на додану вартість між Міністерством фінансів України, Державною податковою адміністрацією України, Державним казначейством України та закріпити їх на законодавчому рівні, а також необхідно Міністерству фінансів України та Державній податковій адміністрації України розробити систему оцінки ризиків та критерії їх застосування при прийнятті рішення про відшкодування ПДВ.

Джерела та література

1. Андрущенко М.Д. Проблема незаконного відшкодування ПДВ при експортних операціях / Збірник наукових праць Академії ДПС України. Ірпінь: 2003. – № 2. – С. 5–7.
2. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 462 с.
3. Діденко І. Про стягнення бюджетної заборгованості з ПДВ // Правовий тиждень. – № 47 (68). – 20 листопада 2007 р. – С. 4–7.
4. Кухарська Н.О., Харічков С.К. Міжнародна економічна діяльність України: Навч. посіб. – Харків.: «Одіссей», 2006. – 456 с.
5. Науменко М. Оптимізація оподаткування як засіб запобігання ухиленню від сплати ПДВ // Науковий вісник Академії ДПС України. 2003. – № 4. – С. 78–65.
6. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник. – К.: КНЕУ, 2003. – 948 с.
7. Пахомов Ю.М., Лук'яненко Д.Г., Губський Б.В. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі. – К.: Україна, 1997. – 237 с.
8. 8. Податки та ПДВ у Франції // www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/printable_article/24080
9. Ребізант Р. Примусове стягнення тільки за виконавчими документами // Податкове планування. 2003. – № 4. – С. 2–5.

Лагода Є.Ю.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ

Фінансова стійкість виступає якісною характеристикою фінансових можливостей підприємства, а її забезпечення відноситься до найбільш важливих економічних проблем. Ринок вимагає від підприємств постійного та безперервного контролю за усіма змінами, що відбуваються у мікро та макро середовищі а також миттєвого реагування на них. Проте здійснюючи діяльність в умовах сьогодення, керівні структури підприємств різних форм власності і різної галузевої спрямованості не мають повноцінної методичної бази, яка б дозволяла їм ефективно управляти фінансовою стійкістю.

Теоретично-методичні аспекти фінансової стійкості та антикризового управління вивчали такі зарубіжні та вітчизняні науковці як Г.В. Савицька [4], А.Д. Шеремет [6], Бланк І.А. [1], Чупіс А.В. [5] та інші; основні засади формування стратегії антикризового керування запропоновано у розробках Л.Ф. Догіль [2], Ж. Ламбен [3]. Проте на сьогоднішній день практично відсутні наукові розробки комплексної системи формування та забезпечення фінансової стійкості аграрних підприємств. Тому існує необхідність опрацювання організаційних механізмів досягнення аграрними підприємствами рівня безбитковості та фінансової стійкості, в основі яких полягає стратегічний підхід.

Постановка завдання

Метою роботи є формування комплексного стратегічного підходу до управління фінансовою стійкістю аграрних підприємств на основі всебічного аналізу їх діяльності, конкретизації поточних цілей та індикаторів стану, а також розробці системи заходів для досягнення стратегічної мети, в залежності від етапу планування.

- Реалізація поставленої мети обумовила постановку наступних задач:
- оцінити поточний фінансовий стан сільськогосподарських підприємств Запорізької обл.;
 - встановити причини незадовільних результатів стратегічного управління фінансовою стійкістю на аграрних підприємствах;
 - сформувати комплексний фінансово-економічний підхід до управління фінансовою стійкістю сільськогосподарських підприємств.

Результати

Сутність стратегічного управління фінансовою стійкістю аграрних підприємств полягає в ефективному використанні фінансового потенціалу шляхом розробки й реалізації різних типів стратегій для досягнення стратегічних цілей господарюючого суб'єкта в умовах ризику, невизначеності й нестабільного стану внутрішнього й зовнішнього середовища. Автором проведено аналіз поточного фінансового стану сільськогосподарських підприємств Запорізької обл. використовуючи метод бальної оцінки. Було оцінено кожен складову за п'ятибальною шкалою виходячи із загальноприйнятих нормативів (Рис.1).

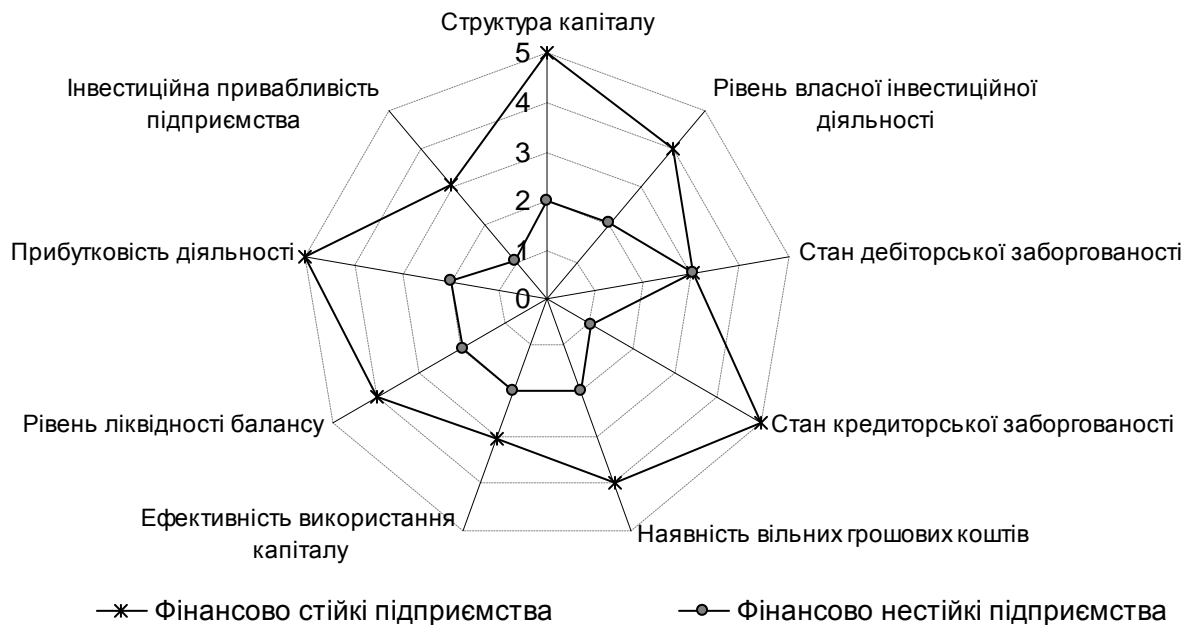

Рис. 1. Характеристика фінансового стану фінансово стійких та фінансово нестійких сільськогосподарських підприємств Запорізької обл.

Проведена оцінка дозволила виявити основні моменти на які слід звернути увагу в процесі стратегічного управління фінансовою стійкістю сільськогосподарських підприємств. Так фінансово стійкі підприємства ілюструють неефективну систему управління дебіторською заборгованістю та капіталом, а також характеризуються середнім рівнем інвестиційної привабливості. В свою чергу фінансово нестійкі підприємства мають істотні проблеми з керуванням основними складовими внутрішньої фінансової системи.

Отже необхідним є опрацювання механізмів стратегічного формування запасу фінансової стійкості. Процес стратегічного керування необхідно розпочинати з визначення діяльності організації з урахуванням зовнішніх і внутрішніх потреб на вироблену продукцію. Далі формується філософія й місія підприємства, здійснюється постановка стратегічних цілей по трьох рівнях керування. На останній стадії здійснюється порівняння досягнутих результатів із запланованими, контроль і корегування попередніх етапів і стадій.

Особливу важливість для сільськогосподарських підприємств представляють маркетингова й фінансова стратегії, а також стратегія дій в умовах невизначеності й ризику, без яких неможливо представити подальший розвиток їхньої діяльності. Фінансова стратегія - це обґрунтована концепція залучення й використання фінансових ресурсів, що дозволяє створити механізм формування їх необхідного обсягу й ефективного інвестування в активи підприємства [1], [3]. Іншими словами вона являє собою процес формування перспективного напрямку його розвитку на основі ефективного управління, шляхом формулювання довгострокових цілей, добір найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватне коригування управлінських рішень при зміні умов зовнішнього середовища.

Система стратегічних цілей повинна забезпечувати вибір найбільш ефективних напрямів фінансового оздоровлення; формування достатнього обсягу фінансових ресурсів і оптимізації їх складу; прийнятність рівня фінансових ризиків в процесі здійснення стабілізуючих заходів, спрямованих на відновлення здатності рішення поточних задач і всіх функцій фінансово-економічної системи аграрного підприємства. Не дивлячись на індивідуальність вибору стратегії управління фінансовою стійкістю, існують деякі загальні варіанти характерні для всіх підприємств, що перебувають у кризовому стані, або мають посилення до втрати ліквідності та платоспроможності. За характером цих заходів можна виділити два найпоширеніші типи стратегії, що дозволяють подолати кризову ситуацію.

Перший має назву *захисної*, вона заснована на реалізації заходів збереження, основою яких є скорочен-

ня всіх видатків, пов'язаних з виробництвом і збутом сільськогосподарської продукції, утриманням основних фондів і персоналу, усунення збитків, виявлення внутрішніх резервів, переговори із кредиторами та поставальниками. Однак подібна стратегія може бути ефективною лише на короткий період часу, тому що вона веде до скорочення виробництва в цілому. Через те, що в своїй більшості сільськогосподарські підприємства масово застосовують цей вид стратегій відбувається ще більше загострення кризових явищ.

Більш ефективною є *наступальна стратегія*. У цьому випадку поряд з ощадливими, ресурсозберігаючими заходами проводиться активний маркетинг, зміцнення позицій підприємства на існуючих ринках, вивчення й завоювання нових ринків збуту, політика високих цін, модернізація виробництва, відновлення основних засобів, впровадження перспективних технологій. Все це знаходить висвітлення в концепції фінансового оздоровлення й відповідно до неї розробляється ряд програм, які дозволяють знайти шлях до забезпечення фінансово стійкої позиції сільськогосподарського підприємства.

Однак на практиці такі стратегії розробляються рідко, що пояснюється невідповідністю керівників і менеджерів до прийняття обґрунтованих стратегічних рішень, відсутністю в господарюючих структурах технологічних схем розробки, реалізації й контролю стратегічних планів, інакше кажучи систем стратегічного керування. Причинами цього є застаріле мислення, невідповідність керівництва до радикальних змін, недостатність теоретичних знань і практичних навичок.

На сучасному етапі реформування галузі, з огляду на фінансову та політичну кризу а також ринкову кон'юнктуру, що динамічно змінюється, для сільськогосподарських підприємств найбільш актуальною є *стратегія утримання позицій*, що передбачає збереження фінансової стійкості для фінансово стійких підприємств та досягнення фінансово стійкого стану для кризових сільськогосподарських підприємств, мінімізацію витрат, виважену кредитну та дебіторську політику.

Дослідження показали, що причиною невдач більшості сільськогосподарських підприємств є не лише низька якість самих стратегій, а й численні помилки при їх реалізації, а саме, непогодженість стратегічних планів із щоденною діяльністю співробітників компанії. Так до причин незадовільних результатів реалізації стратегій на сільськогосподарських підприємствах Запорізької обл. слід віднести:

- невірна реалізація стратегічних цілей,
- персонал не знає або не пов'язує стратегічні цілі компанії зі своєю оперативною діяльністю,
- розподіл ресурсів у планах і бюджетах не має зв'язку з реалізацією стратегічних цілей підприємства,
- існує вибірковий, а не комплексний, контроль за станом та динамікою зміни ключових показників фінансової стійкості,
- мотивація співробітників спрямована на забезпечення поточних (миттєвих) фінансових показників не враховуючи перспективність розвитку.

При реалізації обраної стратегії не відбувається детального розмежування тактичних цілей, показників оцінки рівня досягнення поставленої цілі та конкретизації заходів щодо її реалізації. Також автором встановлено, що на підприємствах дуже низький рівень зворотного зв'язку між керівництвом та безпосередньо персоналом, що призводить до зниження якості реалізації сформованих стратегічних цілей. Також суттєвою проблемою є те, що складання консолідованого бюджету на аграрних підприємствах Запорізької обл. проводиться без урахування стратегічних напрямків розвитку. Укупі з низькою якістю контролю за реалізацією стратегії фінансової стійкості підприємства мають нульовий ефект від її розробки.

Забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств реалізується в цілому за рахунок мобілізації фінансово-економічної системи підприємства. Саме тому необхідним є формування комплексного підходу, що містить всебічний аналіз всієї сукупності бізнес-процесів, які стосуються підприємства з метою забезпечення пропорційного розвитку на основі раціонального використання переваг єдиного керування й наявних фінансових ресурсів. Особливістю зазначеного підходу є розмежування завдань та очікуваних результатів в залежності від періоду та виконуючої системи:

1. *Довгостроковий період, система стратегічного планування.* Завданнями є аналіз бізнес-середовища сільськогосподарських підприємств; визначення стратегічних цілей функціонування й розвитку підприємства; формування стратегічної фінансово-економічної політики розвитку, системи збалансованих показників, фінансової стратегії розвитку.

2. *Середньостроковий період, система бізнес-планування.* Завданнями є бізнес-планування поточної діяльності аграрного підприємства із урахуванням системи збалансованих показників; структурування основних напрямків діяльності; забезпечення прив'язки до системи фінансової відповідальності й обліку.

3. *Короткостроковий період, система бюджетування.* Завданнями є удосконалювання процесів планування, контролю й аналізу показників фінансово-господарської діяльності; розробка операційних і фінансових бюджетів на основі системи збалансованих показників. *Система фінансового контролінгу*, завданнями є регулярний моніторинг діяльності, своєчасне виявлення негативних тенденцій розвитку; аналіз результатів фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств; аналіз фактичних та запланованих результатів.

Система цілей сільськогосподарських підприємств, представлена у вигляді конкретних фінансових показників, характеризує напрямки діяльності і визначає загальну фінансову стратегію функціонування та стійкого розвитку. Прийнята стратегія реалізується підприємством за допомогою різних інструментів, що в цілому утворюють стратегічну фінансово-економічну політику (Табл. 1).

Табл. 1. Функціональні складові (ФС) стратегічної фінансово-економічної політики сільськогосподарських підприємств

ФС	Ринкова політика	Управлінська політика	Кадрова політика	Антикризова політика	Фінансова політика
Мета	збільшення ринкової частки, зміцнення ринкової позиції	формування ефективної управлінської моделі; впровадження індикативного планування	підвищення «якості» персоналу; оптимізація витрат на трудові ресурси	підвищення фінансової стійкості; своєчасне виявлення кризових явищ	зміцнення фінансового стану; акумулювання фінансових ресурсів для інвестиційної діяльності; підвищення прибутковості й фінансової стійкості
Фінансово-економічні показники	виручка від реалізації; місткість ринку; частка на ринку	система збалансованих показників на основі розроблених стратегічних цілей	продуктивність праці; середній рівень заробітної плати	інтегральний показник за Татауровою; експрес методики оцінки фінансової стійкості; рейтингові системи оцінки	чистий прибуток, нерозподілений прибуток, показники рентабельності, ліквідності, оборотності, структури капіталу, коефіцієнти боргу, фінансової стійкості
Заходи щодо реалізації	виважена політика ціноутворення; пошук нових ринків збуту	застосування стратегічного фінансового планування; формування інтегрованої інформаційної бази; реалізація конкурентних переваг	контрактна форма найму; додаткове стимулювання; соціальний захист працівників; підтримка оптимальної чисельності персоналу	систематичний комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності	створення й розвиток фінансової інфраструктури агропідприємств; забезпечення прозорості фінансових потоків; фінансовий аналіз

Практична реалізація *комплексного фінансово-економічного підходу* до забезпечення стабільності функціонування й розвитку сільськогосподарських підприємств, вимагає прийняття комплексу заходів:

- організація централізованого контролю за фінансовими потоками;
- створення відділу стратегічного планування;
- введення ефективної системи бюджетування, перехід на МСФО, автоматизація бюджетних процесів;
- корегування фінансової стратегії агропідприємства у бік формування й використання довгострокових джерел фінансування;
- створення превентивної системи раннього виявлення кризових явищ і їхнього запобігання (залучення зовнішніх аудиторських фірм і створення служб внутрішнього аудита фінансово-господарської діяльності);
- створення спеціалізованого відділу по ризиках (чи залучення/підготовка фахівця з ризик-менеджменту), який повинен проводити облік впливу різних видів ризиків: природно-кліматичних, виробничих, фінансових, політичних, податкових і ін., а також формувати систему антикризових заходів;
- цілеспрямована політика керівництва аграрного підприємства, що має на меті формування сприятливого середовища функціонування й розвитку.

Основними напрямками забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств, у рамках реалізації комплексного фінансово-економічного підходу є: збалансованість фінансових потоків, страхування ризиків; оптимізація структури капіталу; раціональна позикова політика; формування фінансової інфраструктури аграрних підприємств. Запропонований комплексний підхід до забезпечення фінансової стійкості функціонування й розвитку агропідприємств, дозволяє створити єдину систему, що дозволяє маневрувати фінансовими потоками й використовувати переваги єдиного керування, що забезпечує фінансову прозорість, інвестиційну привабливість і сприяє стійкому розвитку підприємства.

Висновки

1. В рамках стратегічного управління фінансовою стійкістю проведено бальну оцінку фінансового стану фінансово стійких та нестійких підприємств Запорізької обл., яка свідчить що не дивлячись на поточну фінансову стійкість, підприємства не мають істотного фінансового потенціалу. Результати оцінки демонструють неефективність управління дебіторською заборгованістю та низький рівень ефективності власного капіталу. Фінансово не стійкі підприємства на даному етапі свого функціонування зовсім не мають запасу фінансового потенціалу.

2. Встановлено, що при реалізації обраної стратегії на сільськогосподарських підприємствах не відбувається детального розмежування тактичних цілей, показників оцінки рівня досягнення поставленої цілі та конкретизації заходів щодо її реалізації. Виявлено дуже низький рівень зв'язку між керівництвом та безпосередньо персоналом, що призводить до зниження якості реалізації сформованих стратегічних цілей.

3. Сформовано комплексний фінансово-економічний підхід до забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств, що дозволяє на базі всебічного аналізу усієї сукупності бізнес-процесів, з метою забезпечення пропорційного розвитку, на основі раціонального використання переваг єдиного керування й наявних фінансових ресурсів досягати фінансово-стійкого рівня. Запропонований підхід містить стратегічні напрямки діяльності, сформовану систему показників для оцінювання результатів, комплекс заходів для досягнення стратегічної мети.

Джерела та література

1. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия/ И.А. Бланк – К.: Ольга, 2003. – 483с.
2. Догиль Л.Ф. Хозяйственный риск и финансовая устойчивость предприятий АПК: Методологические и практические аспекты/ Л.Ф. Догиль. – Минск: БГЭУ, 1999. – 239с.
3. Ламбен Ж. Менеджмент, ориентированный на рынок: стратегический и операционный маркетинг/ Ж. Ламбен; [Пер. с англ.]. – СПб.: Питер, 2005. – 796с.
4. Савицкая Г.В. Методика комплексного анализа хозяйственной деятельности/ Г.В. Савицкая. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 288с.
5. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства/ [Корецький М.Х., Кашенко О.Л., Закоморний та ін.]; під ред. Чупіса А.В. – Суми: Довкілля, 2001. – 404с.
6. Шеремет А. Д. Финансы предприятий: менеджмент и анализ/ А.Д. Шеремет, А.Ф. Ионова. – М.: Инфра-М, 2004. – 537с.

Наливайченко С.П.**ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ПРИ АНАЛІЗІ РИЗИКІВ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Вступ. Методи імітаційного моделювання набули широкого застосування у світовій економіці.

Імітаційне моделювання, як інструмент експериментального дослідження складних економічних систем, охоплює методологію створення моделей економічних систем, методи алгоритмізації та засоби програмних реалізацій імітаторів, планування, організацію і виконання за допомогою інформаційних технологій експериментів з імітаційними моделями, машинну обробку даних та аналіз результатів.

При цьому динамічні й стохастичні характеристики реальних процесів відображаються в моделі за допомогою спеціально сконструйованих процедур.

Під час вивчення підприємством сутності економічної проблеми необхідно звернути увагу на основні напрями використання імітаційного моделювання.

Постановка задачі та аналіз проблеми. Узагальнюючи матеріали, наведені в низці літературних джерел (автори: Баканов М.І., Бланк І.О., Іванченко В.В., Любушин П.П., Ястремський О.І. та ін.), процес кількісного аналізу ризику за допомогою методів імітаційного моделювання можна розподілити на сім кроків.

Їхня сутність і послідовність подані на рис.1.

В випадку застосування методів імітаційного моделювання здійснюється оцінка коливань вихідної величини при випадкових змінах вхідних величин, достатньо детально, з урахуванням ступеня взаємозалежності випадкових змін вхідних величин [3].

Рис. 1. Процес кількісного аналізу ризику методами імітаційного моделювання

Результати.

Перший крок аналізу може полягати у формуванні моделі об'єкта (проекту), що розглядається.

Другий крок здійснюється з метою визначення ключових аргументів (чинників ризику), зокрема, застосовуючи метод аналізу чутливості (вразливості). Аналіз вразливості застосований щодо ряду чинників, які